

12.6.2024

Asia: VN/32974/2023**Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista**

Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri kiittää mahdollisuudesta lausua oppimisen ja koulunkäynnin tukea koskevien säädösten muutoksista perusopetuslaissa ja siihen liittyvissä laeissa. Lausumme lakiesityksestä hallitusohjelman tavoitteiden ja suunnan mukaisesti. Esityksen tavoitteena on turvata kaikille oppilaille riittävä tuki, riittävän varhain, yhteisöllisesti ja yksilöllisesti sekä oppilaan tarpeita vastaavasti. Tuen muotojen tulisi olla valtakunnallisesti yhtenäiset, selkeät ja monipuoliset. Varhaisella puuttumisella ehkäistään ongelmia, jotka käyvät kalliiksi sekä inhimillisesti että taloudellisesti.

On tärkeää, että lakiesityksessä korostuu konsultoivan työn merkitys ennakoivana tukitoimena. Opetus- ja kulttuuriministeriö subventoi vuosien 2022—2025 aikana Valterin ohjauspalveluista aiheutuvia kustannuksia niitä käyttävien kuntien eduksi (asetus OKM 1110/2021). Sairaalaopetuksen konsultatiivista työtä on rahoitettu vuosina 2021—2022 hankerahoituksella.

Lakiesityksessä kunnille valtionosuudesta korvattavat konsultaatiopalvelut on rajattu vain sairaalaopetuksen konsultaatioon, mihin oppilaat valikoituvat psykiatrisin perustein ja tarvitsevat usein vaativaa monialaista tukea. Konsultatiivisissa palveluissa ei tule asettaa haavoittuvassa asemassa olevia, vammaisia ja muita tuen tarvisijoita eri asemaan. Kaikkien esi- ja perusopetuksessa toimivien osaamista tulee kehittää ja konsultoida jo varhaisessa vaiheessa, jotta oppilaat saavat apua esimerkiksi neuropsykiatristen häiriöiden, oppimisvaikeuksien, aisti- ja liikuntavammaisuuden, kouluakäymättömyyden tai monikielisyyden haasteisiin ja tukea oppimiseen, hyvinvointiin ja heitä koskeviin opetusjärjestelyihin tai oppimisympäristöihin. Tämä on merkittävää ennaltaehkäisyä ja tulevaisuuden mahdollisuuksien vahvistamista.

Konsultatiivista palvelua opetuksen järjestäjille tuottavat Valterin ja sairaalaopetuksen lisäksi myös muut vaativan monialaisen tuen toimijat: Elmeri-koulut ja Valtion koulukotikoulu. Parhaimmillaan kunkin toimijan osaaminen tuottaisi kattavat konsultaatiopalvelut, joita kehitettiin VIP-verkostossa vuosina 2018—2023. Tulevan lain tulisi edellyttää toimijoilta konsultaation koordinointia ja tuen jatkomon vahvistamista osaamisen perusteella. Lain tulisi myös selventää valtakunnallisia konsultaatiopalveluja, niiden tarjontaa ja palvelumuotoja.

Valtakunnallinen Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri on toteuttanut perusopetuslain 39 pykälän tukitehtävän mukaista ennaltaehkäisevää ja vaativaa monialaista konsultaatiota kunnissa yli 30 vuotta. Valterin palvelut sisältävät sekä opiskeluhuollollisia että kuntoutuksellisia elementtejä ja hallinnonalojen yhdyspinnoilla työskentely vahvistaa toiminnan vaikuttavuutta. Valteri toteuttaa yhdessä Opetushallituksen kanssa valtakunnallista oppimisen tuen neuvontaa ammattilaisille ja huoltajille. (Liite 1. Tiivistelmä Valterin toiminnasta lähikoulun tueksi).

VALTERIN EHDOTUKSET

- 1) Konsultatiivisia palveluita ei tule asettaa eriarvoiseen asemaan oppilaiden tuen tarpeen, konsultaation tuottajan tai konsultaation hinnan perusteella.**

Vuonna 2022 Suomessa oli 134 200 oppilasta, jotka tarvitsivat oppimiseen tai koulunkäyntiin tehostettua tai erityistä tukea. Yhtäläinen resurssointi kaikille tuen tarvitsijoille on ennaltaehkäisy, oppilaiden edun ja yhdenvertaisuuden edellytys.

- 2) Lakiehdotuksen perusteluissa ja vaikutusten arvioinnissa ilmoitetut konsultaation hinnat ja kulut vaikuttavat epärealistisilta.**

Oppimis- ja ohjauskeskus Valterissa hinnoittelu perustuu palvelun todellisiin kustannuksiin huomioiden hintojen laskentaa ohjaavat kansalliset yleiset ja yksilöidyt ohjeet ja säädökset.

Asiantuntijakonsultaation kulut ovat merkittävästi lakiehdotuksessa ilmoitettua suuremmat, jos konsultaatiolla tarkoitetaan muuta kuin puhelinkonsultaatiota – palveluntuottajasta riippumatta.

- 3) Valteri ehdottaa, että**
  - a) perusopetuslain 39 pykälää tarkennetaan tai**
  - b) lakiesitykseen lisätään pykälä 4b:**

Muiden kuin sairaalaopetuksen kohderyhmän osalta Valtion oppimisen tuen keskuksena Valteri-koulun ohjaus-/konsultaatiokäynnit (enintään 1500 käyntiä vuodessa) kuntiin subventoidaan sataprosenttisesti nykyisen 70 prosentin subvention sijaan.

- 4) Oppimisen ja koulunkäynnin tukea kuvaavat käsitteet on määriteltävä kansallisella tasolla yhteisesti**

Sääntelyssä käytetyt käsitteet ohjaavat opetuksen järjestäjien rakenteita, toimintamalleja ja käytänteitä. Yhteinen terminologia lisää yhtenäisyyttä ja yhdenvertaisuutta opetuksen ja tuen järjestämisessä. Käsitteiden ja konsultaatiopolkujen tulee olla selkeitä, jotta ne ovat ymmärrettäviä huoltajille, opetuksen järjestäjille ja monialaisille toimijoille.

- 5) Kaikkien koulu/Inklusiivisuus on pidettävä arvoisellaan paikalla uudistuvassa laissa.**

Lakiehdotus voi jopa estää inklusiivisen toimintakulttuurin syntymistä, koska se painottaa erityisopettajien tehtäviä ja kelpoisuuksia, yleisopetuksen ryhmäkokoja ja yksilökohtaisia tukitoimia. Turvallinen ryhmä ja kaikkia tukeva pedagogiikka kuten eriyttäminen ovat ensisijaisia tukitoimia heterogeenisissä ryhmissä. Tämä edellyttää kaikkien koulussa toimivien osallisuutta ja osaamisen kehittämistä oppijoiden moninaistuesssa. Yhteistyössä laaditun Oikeus oppia -raportin henki ja yhteinen näkemys eivät näy lakiehdotuksessa.

6) Varhaisen puuttumisen ja ennaltaehkäisevien palvelujen sekä niihin ohjaaminen tulisi näkyä lakiesityksessä selkeämmin

Perusopetuslaissa tulisi näkyä ohjaaminen varhaiseen puuttumiseen ja ennaltaehkäiseviin palveluihin. Ilman ennakointia ongelmat kasaantuvat ja lopulta kustannukset nousevat opetus-, sosiaali- ja terveystoimen osalta mitä pidemmälle koulupolku etenee ilman, että haasteisiin voidaan puuttua oikea-aikaisesti, -muotoisesti, monialaisesti ja tehokkaasti.

7) Tuen jatkumon vahvistamista varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle on jatkettava ja saatava se ymmärrettäväksi huoltajille, eri hallinnonalojen ammattilaisille ja hallinnollisen työn tekijöille.

8) Vaikeimmin vammaisilla oppilaille olisi säilytettävä mahdollisuus perusopetuksen myöhäisemmälle aloittamiselle

27 § heikentää vaikeimmin vammaisten oppilaiden mahdollisuutta osallistua esi- ja perusopetukseen. Heidän kehitykselleen yksi lisävuosi ennen perusopetuksen aloittamista on merkittävä mahdollisuus kehittyä ja kasvaa esiopetuksessa sekä saada valmiuksia perusopetuksen toimintakulttuuriin.